

Stórpolitiski miðdepolin

Deyði Salazars lívið fyri Portugal?

Tann gamli einaveldisharrin legði eina tunga byrðu eftir sær - eydnast tað Caetano at lyfta hana?

Mánadagin tann 27. juli 1970, kl. 9.15 (lok. tíð) byrjaði ein nýggj öld fyri Portugal — vilja ið hvussu er summi vera við. Tá deyði nevnliga dr. Antonio Salazar, sum frá 1932 til september 1968 hevði eina-valdið í landinum. Í september 1968 varð tann 79-ára gamli einaveldisharrin raktur av einari heilablóðing, sum gjørdi at hann noyddist at fara frá, og sum gjørdi, at hann ongantíð aftur gjørdist rættiliga birgur, men livdi í ørviti restina av lívinum, sum also endaði nú við einari infeksjón, sum dróg nýraveikleika og hjartatrúppuleikar við sær. Tann beinleiðis deydorsøkin var ein blóðproppur í lungunum, sum — hóast alt varð roynt — onki gjørdist við.

sameindu. Tað var henda kós-in, sum m. a. fórði til at Portugal kom uppí NATO.

Ongin mótstøða loyvd

Innanríkis stýrði Salazar við harðari hond. Mótstøða varð litil og ongin told og av politiskum tjaki var bert smáar og fáfongdar samanbrestir. Salazar styðjaði seg til ta katólsku kirkjuna, til herin og stórkapitalin, uttan at hann tók nakran-tíð fullkomiliga fór í part við nakran av teimum. Hann var ikki bangin fyri at viðganga, at hann í vissan mun trúði uppá fascismuna, men hann tók eisini frástøðu frá nógvum av tí sum gekk fyri seg á høgaveinginum í Europa í 20'um og 30'um.

Eins og stór børn

Tað, sum tók kom at vera til størstan skaða fyri Portugal, og tað er eisini tað, sum landið tann dag í dag knúgvur undir, var at Salazar als ikki dugði at taka tey tiltøkini,

ANTONIO SALAZAR

sum krudust fyri at kunna fylgja við í tí teknologiska framburðinum, sum hevur sermerkt nærum øll onnur europeisk lond í dag. Salazar hevði ein lagnan kærleika til tað gamla bóndalivið, sum hann helt vera av størsta týdningi, um tað so skuldi kosta allan iðndarligan framburð. Harafturat kom so, at hann hevði

størsta misálit til tað demokratiska parlamentariska systemið, sum finst í nærum øllum Vestureuropa, og sum hann als ikki helt kundi praktiserast millum portugisjarar, sum hann allar dagar helt vera eins og stór børn. Úrslitini av hesari áskoðan hevur Salazar ivaleyst sjálvur kunnað sæð — meira og meira ár undan ári, men sum tað so ofta er, hevur hann ikki viljað verið við, at øll tey nógvu stýrisár hansara hevði verið eitt stórt mistak.

Tann søguliga skuldin

Tað einasta, sum ein kann siga av góðum um Salazar, er ivaleyst tað, at hann ikki tók ræðið — og helt tað — fyri persónliga vinning. Hann livdi ógvuliga litillát, og tað er ivaleyst ikki lygn, at hann einaferð skal hava sagt, at tá hann einaferð fór frá, vildi hann tóma lummur sínar fyri dusti, so at ongin skuldi kunna siga, at hann tók nakað við sær. Tað hevur hann so víst heldur ikki gjørt, men hann hevur gjørt tað, sum kanska er munandi verri. Hann hevur latið eftir seg eitt land, sum er lagt í so tungan dvala, at tað verður rættiliga tungt at vekja aftur. Tað er ein rættiliga stór søgulig skuld, sum hann nú ber á baki sínum.

micky.

Norðmenn gloymdu Føroyar

Tað man ikki vera so sjáldan, at føroyska flaggið verður gloymt, men tá nú so nógva hevur verið skrivað um Føroyar og Áland í samband við Norrønna Ráðið, so eru vit eitt sindur vónsvikin, at Norðmenn, sum er næsta brøðratíð okkara, «gloyma» føroyska og álandska flaggið.

Fr. Diesen skrivur úr Noreg:

Færøyanes olai-dager

er satt opp í Utvarens program den 29. juli og det er et pluss som gleder meget.

Der i mot er det et minus at et av våre ukeblader i sin forovrigt gode flaggplansje har utelatt både Færøyanes og A-lands flagg. 144 flagg var det der. Protest er innsendt.

Arkeologene har det travelt

om dagen. Tidas utvikling og nye veger presser på, men før traktorer og bulldozere setter inn må det i følge en streng lov først undersøkes om det er streng lov først undersøkes om det er noen forntidsminner. Mangt interessant kommer for dagen og tas vare på.

Høstens overraskelser

blir sannsynnlig nye afgifter og stigende priser.

AUF's tidligere formann

Ola Teigen, døde den 28. juli bare 33 år gammel. Han kom tidlig med i AUF bare 11 år og solgte avisa »Fritt Slag« med stort hell i heimbyen Narvik. Han var en kunnskapsrik, ung mann som var aktivt med helt siden 1948. Han studerte statsvitenskap og ble mag. pol.—

Ola var satt opp som nr. 7 på Nordlands arbeiderpartiliste til stortinget hvor han møtte som varamann. De senere åra var han journalist i Arbeideravisa, Trondheim. Han fikk også utenriksdepartementets og Norsk Presseforbunds stipendiat på 10.000 kroner.

ivaleyst oftari heimskend av skandalum enn av politiskum úrslitum.

Menniskjansligur

George Brown fer hóast alt hetta at verða saknaður í undirhúsinum, har spontantu — og aloftast vitugu — roður hansara mangan vóru við til at gera tað politisk tjakið mundi meira menniskjansligt. Tað verður ivaleyst stuttligt at siggja hann í einum sessi í yvirhúsinum, tí hóast teir, sum hava fylgt honum gjølla, siga, at hann nú er útbrennur, so fer tað ikki at undra nakran, um vit eisini í framtíðini fara at hoyra okkurt um George Brown.

micky.

Nýggjar vónir

Eftirmaður Salazars, Marcello Caetano, doktari, sum fekk ræðið í 1968, fer ivaleyst nú av álvara undir at royna at rætta nakað av tí upp, sum Salazar undir aldarlanga stýri sínum koyrði umkoll. Tað hevur higartil verið nakað strítið hjá honum at sleppa frammat, av tí, at ein sterkur bólkur av Salazarsinnaðum monnum hava staðið forðandi fyri honum. Roknað verður tó við í Lissabon, at hesir fara at missa nakað nógva av ávirkan teirra, nú hin gamli einaveldisharrin er farin. Vit skulu tó ikki vænta tey ovurstóru politisku úrslitini har á landi alt fyri eitt, tí sum veruligt er gerst alt tað, sum ein einaveldisharri brytur niður gjøgnum nærum 40 ár ikki aftur eftir einum degi.

Fíggarlig undurverk

Salazar gjørdist figgjarmlárráðharri longu í 1928, tá víður skiftini í Portugal vóru í einum syndarligum skili. Leiðararnir av einum militærkvetti voru koyrdir fastir og sóu ongan útveg. Tann ungi national-ökonomi-prossarin gjørdi tó figgjarlig undurverk og fekk figgjarstøðuna hjá landinum á fótur aftur. Hann gjørdist so forsetisráðharri í 1932 og hevði tá ta veruliga maktina í landinum. Seinni var hann samstundis fleiri ferðir eisini verju- og uttanríkisráðharri. Sum tann gloðandi anti-kommunisturin, hann var, styðjaði hann Franco í tí spanska borgarakrignum og undir øðrum heimsbardaga helt hann eina varliga uttanveltaða kós, har hann helt fyrst holti móti facistunum og síðan — í nóg góðari tíð — móti teimum

George Brown kanska lordur um stutta tíð

Eitt lord-heiti til tann gitna bretska arbeðara-politikkaran er tað sama sum farvæl til Undirhúsið og aktivan politikk

Tíðindi úr London vilja vera við, at fyrrv. bretska uttanríkisráðharrin, George Brown, sum var ein av oddamonnunum í sinari tíð aftanfyrir bretska arbeðaraleiðaran Harold Wilson, um stutta tíð fer at verða aðlaður — gjørdur til lord. George tapti, sum onkur kanska vil minnst, valið til parlamentarið fyri kortum, har hann var fyri ósigri í valøki sínum Belper.

Ov gamalur

Orsøkirnar til at hann nú so stutt aftaná ósigrin kanska fer at verða gjørdur aðalsmaður, er, at tað sigst at heilsa hansara ikki er nóg góð til at hann longur heldur seg kunna fáast við aktivan politikk. Hann er í dag 55 ára gamalur, og um tað verður so, at Heath-stjórnin verður sitandi alt tað komandi valseiðið út, so fer George Brown at vera 60 ár næstu ferð ein valdystur fer at koma fyri í Bretlandi, og tað heldur hann seg ikki vera foran fyri at fara ígjøgnum.

Fólk, sum kenna Brown-familjuna, vilja vera við, at tað er kona hansara, Sophie Brown, sum altíð — gjøgnum

tjúkt og tunt — hevur hildið saman við honum, sum hevur yvirtalað hann til at taka imóti lord-heitinum, sum fer at gera ein enda á víðurskiftir hansara við undirhúsið, har hann hevur havt starv sitt tey seinastu 25 árin. So sum vit kenna George Brown gjøgnum tey seinastu 10 árin, er tað kanska nakað ringt at skilja, at hann vil taka av og avgerðin er tó heldur ikki tikin endaliga enn.

Tradisjónirnar

Men fyri at venda aftur til lord-heitið, so kann tað kanska tykjast onkrum heldur loðið, at ein slíkur spurningur yvirhovur kann gerast aktuallur — og serstakliga aftaná ein so stóran politiskum ósigur. Men her er tað so einaferð enn tær fyri okkum nakað løgna bretska tradisjónirnar, sum gera seg galdandi. Síður er har á landi, at tá ein forsetisráðharri fer frá, sendur hann út ein lista við uppskotum til nýggjar yvirhúslimir — sum sjálvsagt síðan verða gjørdir lordar. Teir sum serstakliga koma við á ein slíkan lista, eru politikkarar, sum hava sagt farvæl til aktiva politiska livið, og kanska serstakliga teir, sum hava gjørt seg kendar gjøgnum dugnagóða arbeiði teirra.

Ymskar metanir

George Brown hevur so sanniliga gjørt seg kendan, men hug

GEORGE BROWN

sjónirnar um virðið av arbeiði hansara eru nakað spjaddar. Aftaná fyrsta starv hansara sum økonomiráðharri í Wilson-stjórnini gjørdist hann ein vónbrotin maður. Tann stóra »National Plan« hjá honum um figgjarliga ekspansjón gjørdist av ongum, tá pund-kreppurnar tóku seg upp. Síðan gjørdist hann so uttanríkisráðharri, men har riggaði hann ikki serstakliga væl. Sjálvt bestu vinmenn hansara vildu ikki rópa hann diplomatiskan, tí framferðarhátur hansara, tann heldur ovstóra spiritusnýtslan hjá honum, og so tað at hann kanska ov ofta segði beint út tað, sum hann hugsaði, gjørdi hann ikki so væleydnaðan innan diplomatiska livi, og tíð hansara sum uttanríkisráðharri gjørdist